

ראה תשפ"ה

גליון תקפ"ה

תהלתו בקהל הסודים

דברי תורה, סיפורים ומשלים
מאת המנהל הר"ח ר' יצחק אהרן קליין שליט"א

היום ברכה וקללה

יש לדייק, שהיה צריך לכתוב ברכה או קללה. ונראה לרמוז עפ"י המשנה במס' פאה, שיש מצוות שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז והשכר על הקרן יהיה לעולם הבא. וזה מרמז הכתוב נותן לפניכם היום ברכה זה הפירות, וקללה ר"ת והקרן קיימת לו לעולם הבא. (נפלאות חדשות)

את הברכה אשר תשמעו וכו' והקללה אם לא תשמעו וסרתם וכו'

יש להבין, מדוע בברכה די אם תשמעו, ובקללה לא כתיב אם לא תשמע לבד, אלא וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצווה אתכם. ונראה עפ"י הגמרא במס' קידושין לט, מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, אבל מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, ולכן בברכה כתיב אשר תשמעו שישמעו ומשתוקק לקיים המצוה ואפילו אם לא הצליח להוציא מחשבתו לפועל הרי אמרו חז"ל חשב לעשות מצוה ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה, אבל בקללה שעל השמיעה והמחשבה לבד אין מענישים ורק על וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצווה אתכם.

(באר מים חיים)

לא תעשון כן לה' א' כי אם אל המקום אשר יבחר ה'
כתב רש"י הק', אזהרה למוחק את ה'. וצריך להבין

מה הקשר להמשך 'כי אם אל המקום אשר יבחר ה'. ונראה דאיתא במס' סוכה נג, בשעה שחפר דוד את השיטין למזבח צף התהום למעלה וכמעט שנשטף כל העולם, וכתב דוד שם הקדוש על חרס וזרקו לתהום וירד למקומו למטה, ועשה אחיתופל קי"ז מסוטה שגם שם כרי לעשות שלו' בין איש לאשתו אמרה תורה ימחה שם הקדוש על המים המאוררים א"כ לעשות שלו' בכל העולם על אחת כמה וכמה שמוותר. וזה הקשר, לא תעשון כן לה' - למחוק שם ה', כי אם כאשר יבנו יסוד למזבח של ביהמ"ק הותר לגרום למחיקת ה' ע"י החרס שכתוב עליו שם ה' ונמחק ע"י התהום. (יעלת חן)

רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר כברכת ה' א' אשר נתן לך

התורה רמזה לנו שלא תהיה תכלית אכילתך למלאות תאוותך הגשמית אלא בכונה טהורה שע"י כן תוכל לעבוד את ה' ביתר שאת ויתר עז, וכלשון הרמב"ם הלכות דעות פ"ג: ישים על לבו שיהיה גופו שלם וחזק כדי שתהיה נפשו ישרה לדעת את ה' וכו', ואפילו בשעה שהוא ישן יחשוב שיהי' בריא לעבודת ה' כמ"ש בכל דרכיך דעהו. וזה הדיוק בכל אות נפשך - הרוחנית, ולא לשם תאוה הבחמית, ואז תזכה לברכת ה' אשר נתן לך.

(תורת מהרי"ץ)

ועשית חג שבועות מסת נדבת ידך אשר נתן

הנה, בשאר הימים טובים לא מוזכר 'ועשית חג לה' מסת נדבת ידך'. ונראה לפרש, דהנה חג שבועות הוא חג 'מתן תורה', ובשלמה הלומד תורה לשמה יש לו שמחה, אבל מי שאינו לומד לשמה איזה שמחה יש לו ביום חג שבועות מתן תורה. אולם אם הוא מחזק ידי ת"ח ג"כ צריך לשמוח, כמ"ש: עין חיים הוא למחזיקים ביה, וא"כ יש לו גם חלק בתורה שלומדים ת"ח שאותם הוא מחזק, ולזה אמר הכתוב: 'מסת נדבת ידך אשר נתן', שישמח במה שהת"ח נהנה ממנו ממילא יש לו ג"כ חלק בתורה. (דברי אברהם)

את הברכה אשר תשמעו

הברכה תקבלו בשכר שמירת המצוות, והקללה על העבירות של לא תעשה. יש לפרש, 'אשר תשמעו' - זה השכר עצמו, התענוג שיש בעשיית המצוות. אולם הגמרא בע"ז (ה'): אין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנים, לכן אמר נותן לפניכם 'היום', דוקא עכשיו שמלאו מ' שנה יכולים להשיג שהברכה הגדולה ביותר שיש לנו זכות לקיים מצוות השי"ת בלא סיבות שימנעו אתכם כגון חולי וכדו' ח"ו.

(ראשי בשמים)

דבר חכמה

אבל כאשר באה אישה לקבל צדקה, לא יכול הנותן לתת לתוך ידה הכסף, כי אסור לתת מעות ליד האשה, ואז האין יקיים יחוד שם הוי"ה ב"ה, וזה הפירוש מ'י שעסקו עם הנשים' היינו שנותן צדקה לנשים 'אל יתייחד' אל יעשה את יחוד שם הוי"ה ב"ה ע"י שיתן מיידו לידה, אלא מה יעשה, יתן מיד ימינו ליד שמאלו של עצמו, ואז יכין שהמטבע הוא אות יו"ד של שמו ית' וה' אצבעותיו זה אות ה"א וזרועו השמאלית זה אות ו"ו וה' אצבעות של ידו השמאלית זה אות ה"א אחרונה, ואח"כ יניח המעות על השולחן, ואז תקח האשה את מעות הצדקה. ע"כ.

ולכן צריך להדר שהנותן יושיט ידו ליתן לפני שהעני פושט את ידו לקבל ואז היחוד שם הוי"ה הוא כסדרן, משא"כ אם פשט העני קודם את ידו לבקש הוי' שם הוי"ה שלא כסדרו כי קודם זה יהיה וא"ו ה"א ואח"כ יו"ד ה"א, וזה מרמז דוד המלך ע"ה 'כי צדיק ה' צדקות אהב', הקב"ה אוהב שנותנים צדקה באופן כזה, ש'ישר יחזו פנימו' שייחדו שם הוי"ה ישר כסדרו, דהיינו שהנותן יושיט ידו לפני שהעני מושיט לקבל.

אבד תאבדון את כל המקומות

ההסבר הוא שבמקום שהיה ע"ז צריך לאבד המקום ולא נשאר שם שום רושם ע"ז, משא"כ מקומות הקדושים גם אחר החרבן קדושים הם. וזהו 'אבד תאבדון' ולא יישאר שום רושם, אבל 'לא תעשון כן לה' א', כי שם יישאר רושם הקדושה גם אח"כ, ולכן צריך לכון בכל התפילות נגד י-ם וביהמ"ק כי שם מתקבצים כל התפילות.

(מאור ושמש)

כל צפור טהורה תאכלו

מדוע הזכיר 'צפור' ולא אמר בכללות כל 'עוף' תאכלו. וי"ל, עפ"י מש"כ הרבי מלובלין זי"ע עה"כ (תהלים יט ט) 'יראת ה' טהורה עומדת לעד'. כי האיש החפץ

להכנס לעבודת השי"ת ולהיות יר"ש באמת, צריך להזהר בטבילה במקוה, וכמו שכתב הרמב"ם על עצמו שלא ביטל אותה מימיו אפילו שעה אחת וביותר קודם התפילה, ופירש: 'יראת ה' טהורה', אם היראת ה' היא בטהרה יש לה קיום ועומדת לעד, וידוע ש'צפור' מרמז על 'תפלה' שהם מפטטים ומדברים, ואם התפילה יהיה בטהרה כמ"ש כל צפור 'טהורה' אז 'תאכלו' - תוכלו להמשיך על ידה השפעות טובות, וכמ"ש (ישעי' לא ה) 'כצפרים עפות כן יגן ה' צבקות', כי תפילה היא בחינת נקבה. ואח"כ כתב 'כל עוף טהור תאכלו', ואיתא בברכות ה', 'אין עוף אלא תורה', היינו שגם לימוד התורה צריך להיות בטהרה מקוה, ואמר 'טהור', כי התורה היא בחינת זכר וכמ"ש ב'מאור עינים' בליקוטים, שתורה ותפילה נקראים דבר ונוקבא כי התפילה מקבלת דרגתה מהתורה ותפילה בלא תורה אין תפילתו שלמה.

(אמרות טהורות)

ולא ירע לבבך בתתו לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' א'
מה הכוונה בגלל 'הדבר הזה' איזה דבר. ויש לפרש, עפ"י מש"כ באוה"ח הק' פר' משפטים, 'אם כסף תלוה את עמי את העני עמך', כי בשעה שהעשיר נותן צדקה לעני אין לו להתגאות ולדמות שע"י שנתן לו המעות יהי' לו מה לאכול, כי אין הדבר כן, כי אין העשיר נותן את שלו כלל, רק ממנו זה - הוא חלקו של העני שהניח ה' פקדון ביד העשיר כדי שיתנו לעני זה. ועשה כן הקב"ה מפני שעני זה אין לו זכות מפני שנתן אליו פרנסתו ישר מהשי"ת על כן גזרה חכמתו יתברך שיהי' ממונו מונח אצל אדם אחר בתורת פקדון עד שיגיע הזמן לתת לו. ולפ"ז באור הכתוב כאן 'לא ירע לבבך' - שאתה נותן לו מכסף שעבדת עליו, רק 'בגלל הדבר הזה', שתתן הפקדון, דהיינו כסף של העני שהיה בידך עד עכשיו - ברכך ה' א'.

(אמרות טהורות)

נתן נתן לו וכו' כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' א'.
המשנה באבות, ארבע מדות בנותני צדקה וכו', יתן ויתנו אחרים חסיד. יש

להבין איזה חסידות שייך באחד שנותן ורוצה שיתנו אחרים, איזה לפנים משורת הדין שייך כאן. ונראה לומר, שלפעמים יש אנשים שיש בידם ליתן צדקה במידה ובמשורה, אבל אינם עשירים כלל לתת לכל מאן דבעי וע"כ הם מעדיפים ליתן בצנעה ובסתר שלא יתפרסם שמם ברבים. וכמו שמצינו בערכין טז, מאי דכתיב 'מברך רעהו בקול גדול קללה תחשב לו', כי המפרסם גורם שכל בני העיר באים להכריחו לתת לכולם. וכן יש שרוצים ליתן בצנעה כי אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין. אבל הגבאי צדקה מעוניינים דווקא לפרסמם ברבים כי ע"ז יתנו גם אחרים ומבקשים מהנותן שישכים לוותר על רצונו

להישאר בצנעה כדי שילמדו אחרים ממנו. וזה נקרא 'חסיד' המתחסד עם קונו, וכן מסכים לוותר על השכר של הנותן בצנעה. וזה נרמז כאן בפסוק 'נתן נתן' אתה 'נותן' ועי' גורם שיתן - שאחרים יתנו, ולא ירע לבבך - שלא יחשוש שמא יזיק הפרסום וימנע ממנו טובות רבות המובטחות לנותני צדקה בסתר, כי בגלל הדבר הזה - שאתה מוותר על עילום שמך, יברך ה' את כל משלח ידך - וישלח ברכה באסמך ובאוצרותיך.

איש כמתנת ידו כברכת ה' א' אשר נתן לך

יש לפרש הכוונה, כי למשל כשראונו נתן לשמעון מתנה הרי לא יאמר תורה ליד' של ראובן שממנו קיבל, אלא לראובן עצמו, כי לא היד היא הנותנת אלא ראובן. כמו כן צריך לדעת שלא ראובן הוא הנותן אלא הבורא כל עולמים. וזה הכוונה, 'איש כמתנת ידו' - כמו שלא היד היא הנותנת כי אם האיש, כמו כן צריך לדעת כי לא האיש הוא הנותן, אלא כברכת ה' א' - הוא - אשר נתן לך.

(רבי יוסף אלימלך כהנא הי"ד)

וכי ירחק ממך הדרך...

כי לא תוכל שאותו כי ירחק ממך המקום

לכאורה זה כפל לשון, ירחק ממך הדרך - ירחק ממך המקום. יש לפרש, כי בעבודת ה' - כי קרוב אליך הדבר מאוד. ומי שמרגיש שעבודת ה' היא אצלו יגיעה כבדה, סימן שהוא רחוק מה', כי אם היה קרוב לה' באהבה רבה לא היה מרגיש בכך שום טורח ועמל. וזה נרמז כאן, 'וכי ירחק ממך הדרך כי לא תוכל שאותו, שיהיה עליך הדבר לעול ולמשא, זה ראייה שרחוק אתה מהמקום - מה' שנקרא מקום - כמ"ש: 'ברוך המקום ברוך הוא', ובוה פירשו הפסוק בישעי (מ"ג כב), ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל. שאדם מרגיש יגיעה רבה בעבודת ה' זה סימן שלא אותי קראת, שעבודת ה' שלך אינו בשלימות לשם שמים, כי אם היה כראוי לא היית מרגיש יגיעה ועבודה קשה.

(אלשיך הק')

השמר לך פן יהי דבר עם לבבך ורעה עיניך וכו' והי' בך חטא

כתב רש"י הק', אפילו אם לא יקרא העני אל ה' גם הי' בך - אם לא תתן לו. יש לפרש, שכידוע שהקב"ה מתנהג עם בריותיו כפי שהם מתנהגים איש איש כלפי רעהו. ומי שמחפש חסרונות אצל חבירו מחפשים בשמים ג"כ חסרונותיו במעשיו. וכמ"ש (שבת קנא): כל המרחם על הבריות

מרחמים עליו מן השמים. כי מדת החסד והצדקה שהוא עושה עם אחרים היא הקובעת בשמים דינו של אדם כלפי מעשיו שלו. וזה נרמז כאן, פן יהי דבר עם לבבך לאמר - שלא תלוונו ולא נתן לו צדקה מסיבות שונות שלך כלפיו, או והיה בך חטא - ידקדקו בדיקת בבי"ד של מעלה על כל חטאך מיום היותך על האדמה, ומי אינו פוחד מזה, על כן נתן תתן לו ובגלל הדבר הזה יברך ה' בכל מעשיך, ידונו אתך לפני משורת הדין ויוציאו דיןך בחסד וברחמים.

(תורת מהרי"ץ)

וירשתם וישבתם בה ושמרתם לעשות את כל החוקים יש להקשות מדוע הזהירה התורה אחר ירושה וישיבה שישמרו את כל החוקים. וי"ל כיון דאיתא בחולין ז'. שבמלחמת מצוה הותרה להם לאכול אפילו קדלי דחזירי. לכן הזהירה התורה שלאחר המלחמה יזכרו שהיה להם דוקא בשעת המלחמה. ועוד י"ל שיש מצוות שרק אחר ירושה וישיבה נתייבבו בהם, כגון: מצות ביכורים ועוד, לכן כתיב אחר 'וירשתם וישבתם' בה, 'ושמרתם לעשות את כל החוקים' **(תפארת יונתן)**

ו"ל דבחג הפסח עדיין לא נלקטו כל הפירות ולא התבואה ובהג השבועות כבר נלקטו הפירות אבל לא נלקטו התבואה ולא נאספה לבית אבל בחג הסוכות איכא הכל שגם נלקטו הפירות והתבואה וגם הכל נאסף לבית או שמחתם שלימה.

(תוס' הרא"ש)

כי בגלל הדבר הזה יברך ה'

רש"י הק' דורש כאן: 'הדבר' לשון דיבר, שמקבל שכר על האמירה, שאם אמר ליתן צדקה ונאנס ולא השלים רצונו - מקבל שכר על האמירה. וי"ל עפי' הגמ' בב"ב

מעשה א

עיסה לעוסה.

"היודע אתה שכירות אלו מיועדות ליושבי בית המדרש" פנה אליו הצדיק בנימה של תוכחה, "יהודים היושבים ולומדים מבוקר עד ערב. אין זה ראוי לאכול את מזונם, ועוד ברעבנות שכזו, ומה גם שאתה אדם צעיר, כוחך במותניך, צא השוקה, מצא לך עבודה כלשהי וקנה לך את מזונך מכספר, וכי למה לך לאכול 'נהמא דכיסופא'."

האיש המגושם שנראה עד לרגע כאטום וחסר רגש, הפך פתאום לשבר כלי, נראה כילד קטן ואומלל.

סילוני דמועות פרצו מעיניו. "מה רוצים ממני, למה נטפלים אליי תמיד, ה'יושבים האלו' יושבים ואוכלים בבית המדרש כבר שנים רבות, כל יום, כל יום, ואיש לא אומר להם מילה אחת, ואני, פעם ראשונה בחיים שאני נכנס לאכול כאן משהו, ומיד 'מתלבשים' עליי ומציקים לי, לא נותנים לי לאכול..."

ופתאום נשא האיש את רגליו ופרץ בריצה מהירה החוצה, הרחק מבית המדרש.

דבריו של היהודי המסכן כאבו מאוד לבעל ה'דברי חיים'. "לכו, חפשו מיד את האיש והחזירו אותו לכאן" פקד הצדיק על מקורביו. תוך שניות ספורות יצאה חבורת חסידים אל הרחוב דלקה בעקבות האיש שהספיק להתרחש מרחק רב, איתרה אותו באחת הסמטאות והשיבה אותו בכבוד לבית המדרש.

מיד בהיכנסו ניגש אליו ה'דברי חיים' וקיבל את פניו בשמחה, הושיב אותו לצדו בראש השולחן והחל לפייס אותו ולהשיב את רוחו, אך האיש לא מיהר לסלוח ולהתירצות. לא נחה דעתו של הרבי עד ששלף מכיסו שלושים מטבעות, סכום עצום שיכול היה לספק את צרכיהן של כמה עשרות משפחות במשך כמה ימים, ותחב אותן בידי האיש.

הסכום הבלתי צפוי פייס את האיש לגמרי, הוא דחף את המטבעות לכיסו ויצא מבית הכנסת ברכוש גדול.

"אבא" טען אז בנו של ה'דברי חיים', ה"ה הרבי הקדוש ר' ברוך מגורליץ ז"ע לאחר שיצא האיש מבית המדרש, "וכי למה נתתם לו שלושים מטבעות? הרי גם אם הייתם נותנים לו מטבע או שניים הוא היה מתפייס וסולח לכם, יכולים הייתם לחלק את השאר למשפחות של תלמידי חכמים עניים, האין זה עדיף?"...

בעל ה'דברי חיים' ז"ע נעץ את עיניו הטהורות בבנו, "אכן, שאלה טובה שאלת, אשיב לך בסיפור."

בימי חורפו, כאברך צעיר, סבל הרבי ר' זושא מאניפולי ז"ע מעניות מבהילה. ביתו - בקתו ריק היה מכל, אף פרוטה אחת לא הייתה בכיסו, מה שלא מנע ממנו לעבוד את ה' במסירות נפש, להתפלל ולעסוק בתורה ברעב ובמחסור נוא.

לא הרחק מביתו של הרבי ר' זושא התנוסס 'מלון אורחים', פונדק בבעלותו של יהודי ושמו ר' חנא.

הייתה זו אשתו של הפונדקאי, אישה צדקת וכשרה, שברגישות רבה קלטה את העוני השורר בביתו של הרבי ר' זושא ומאז, מדי שבוע, מדי יום חמישי הייתה מוסרת

ט. אמר ר' יצחק כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו בדברים מתברך ב"א ברכות. א"כ אם נתן פרוטה לעני וגם פייסו, מתברך בס"ה י"ז ברכות. וזה נרמז כאן, בגלל הדבר הזה - גימטריא י"ז שיתברך ב"ז ברכות אם עשה שתיים.

(קול אליהו)

איש כמתנת ידו כברכת ה' א' אשר נתן לך

הקשה הנועם מגדים, איך זוכה האדם בנתינת צדקה לעני, והרי אינו שלו, שנאמר: 'לי הכסף והזהב', ותרין, שהוא כמ"ש בפסחים ו: שני דברים

אין בודקין למזונות

שקט של 'שמונה עשרה' השתרר בבית הכנסת. יהודים עובדי ה' עמדו ושפכו צקון לחשם בהמייה והשתפכות. רובם לא הרגישו בדלת בית הכנסת שנפתחה, בילד שנכנס פנימה הניח חבילה עטופה על השולחן הסמוך לכניסה, ומיהר החוצה שלא להפריע.

כמה רגעים חלפו ושוב נפתחה הדלת, שני ילדים צעדו פנימה בצעד שובבי והניחו על השולחן עוד חבילה מתוכה הפציעה כיכר לחם ריחנית. לא הגיע ה'חזן' לסוף תפילת ערבית עד שכל השולחן התמלא בערמה של כיכרות לחם עטופות.

בימינו נשמע הדבר כתופעה יוצאת דופן, אך עבור תושבי העיירה צאנז, בימיו של הרבי הקדוש בעל ה'דברי חיים' ז"ע, זו הייתה שגרה יומיומית.

ה'יושבים' היו חלק בלתי נפרד מבית מדרשו של ה'דברי חיים'. יהודים בני עלייה, עובדי ה', שהניחו לכמה שבועות, או אפילו חודשים, את המולת החיים הגשמית והגיעו להסתופף כאן, בצל כנפיו של ה'דברי חיים', להתאבק בעפר רגליו של צדיק הדור.

הרבי ה'דברי חיים', שנודע כבעל צדקה מופלא, שם את עינו לטובה על ה'יושבים'. מדי ערב לאחר תפילת ערבית היה עומד ומחלק מטבעות ל'יושבי בית המדרש', כדי שירכשו לעצמם ארוחת ערב משיבשה, לאחר יום שלם של לימוד ותפילה.

ובני העיירה צאנז למדו מהליכותיו של רבם, גם הם השתוקקו לקחת חלק בהזיקתם של יהודים אלו. מדי ערב היו נשים צדקניות משגרות לבית המדרש כיכרות לחם עבור ה'יושבים' חנים אין כסף. וכך, מדי ערב לאחר ערבית, היו ה'יושבים' סועדים את ליבם בלחם ולפתן שרכשו במטבעות, ארוחה שכולה היטענות בכוחות לעוד יום של עבודה ה'.

תפילת מעריב הייתה בעיצומה, באותו ערב בו התרחש סיפורנו, כשלפתע נכנס לבית המדרש טיפוס מגושם, גדל גוף. עניו התרוצצו לכל עבר כמחפשות דבר מה ועד מהרה התברר מה בדיוק הוא מחפש. נחיריו קלטו את ריח הלחם ורגליו צעדו מאליהן לעברו.

הוא הסתער על 'שולחן הלחמים' במרץ, נטל כיכר אחת וחיסל אותה בן רגעים, משל הייתה איזו 'בילקע' קטנטונת, לחמנית ביס.

בתחילה לא ההין איש לומר לו מילה, יהודי רעב, וכי ניתן לעצור בעדו? העניינים החלו להסתבך כשהאיש כילה כיכר אחת ומיהר כאחוז בולמוס אל השנייה, סיים את השנייה ועבר אל השלישית, כאן כבר החלו נשמעים קולות מחאה מהוסים מקצוות בית הכנסת בו הסתיימה תפילת ערבית.

סוף כל סוף הכיכרות מיועדים ל'יושבים'...

אותה שעה עמד הרבי ה'דברי חיים' והעניק כדרכו מטבעות ל'יושבים' כשלפתע נחו עיניו על האיש המוכלה את מזונם של היושבים, "בחור, גש הנח" קרא לו הצדיק בחריפות.

האיש לא סירב, קם ממקומו וצעד לעבר הרבי כשפיו מלא

לשום את שמו שם

יש לבאר, מה הלשון 'לשום' את שמו, היה לו לומר 'לשכון' שם, מה זה לשום את שמו. וי"ל דאסור להזכיר את שם ה' המפורש ורק הכהנים בביהמ"ק הותר להם, וזה המקום אשר יבחר ה' זה ביהמ"ק לשום את שמו דהיינו להזכיר את שמו במפורש.

(פנים יפות)

ושמחת בחגך - והיית אך שמח - ושמחתם לפני ה' (בפ' אמור)

יש כאן ג' פעמים שמחה, מושא"כ בשאר הימים טובים.

אינם ברשותו של אדם ועשאה הכתוב כאילו הן ברשותו להתחייב עליהם, חמץ בפסח ובור ברשות הרבים. והרי מידה טובה מרובה ממדת פורענות, אז ודאי הצדקה אע"פ שהוא של ה' עשאה ה' כאילו הוא ברשותו. והנה כתיב בברכות לא. כתוב אחד אומר 'לה' הארץ, וכתוב אחד אומר 'והארץ נתן לבני אדם', ומתוך, קודם הברכה הוא של ה' ואחרי שעושים ברכה – נתן לבני אדם. וכן כאן כתיב: איש כמתנת 'ידו', ואם תשאל, הרי זה לא שלו, אבל

אויף שבת

ביתו סכום כסף להכניס בו את השבת ולהתקיים כל ימות השבוע.

זה פלא, מאז החלה האישיה לתמוך במשפחת ר' זושא דרך פתאום כוכב ההצלחה בפונדק, מספר חים רשם זינוק מטאורי, ההכנסות החלו לתפוח ה מבורכת, כשעל פניו לא הייתה סיבה טבעית זים גדולים שכאלו.

לה עוד סבור היה הבעל, ר' חנא, שמדובר במשהו חולף אך משולפו כמה חודשים וגלגל ההצלחה אותם מעלה מעלה, פנה לזוגתו ושיתף אותה עה הברכה העוברת על הפונדק. הוא ידע גם יע בדיוק על התאריך, בפנקס ההוצאות וההכנסות, זלה ההצלחה לדפוק בדלתם.

קרה משהו בתאריך הזה שיכול להסביר זאת? אותה.

שה הרהרה קלות ומיד נזכרה. בוודאי, בתאריך הזה התחלתי לתמוך בשכן שלנו, שא, נראה שבזכות המצוה הזו מאירה לנו ההצלחה !.

ר' חנא לא היה בטלן, "אם הרווחנו כל כך רק בזכות ה שבועית, למה שלא נעשה יותר מזה". עוד באותו תדפק בדלת ביתו של הרבי ר' זושא כשבפיו הצעה קת לכת. "אתם מוזמנים לעבור להתגורר בפונדק ,אנו נקצה לכם חדר רחב ידיים בפונדק, תקבלו את רחותיכם וצרכיכם מהפונדק, ותוכלו לעסוק בעבודת א הפרעה"...

ר' זושא שקל את ההצעה ולבסוף השיב בחיוב. בני חתו שידעו עוני ורעב עברו לחדר חם ונעים במלון חים, קיבלו ארוחות חמות ומשביעות, והרבי ר' זושא היה לעבוד את בוראו כאוות נפשו, ללא כל טרדות.

ובה לא איחרה לבוא... ורוחיו של ר' חנא הפונדקאי לשמים, שיירות של אורחים פקדו את מלונו. פריצים, א, איל הון, כולם משום 'גילו מחדש' את הפונדק של א. הם התארחו, אכלו ושתי, והותירו אחריהם פדיונות של אלפי רובלים.

תור לו לר' חנא אלא להרחיב את הפונדק, לשפץ, יף עוד קומה, לבנות עוד חדר אוכל רחב ידיים, כדי ד בביקושים הגבוהים.

קעה ה'כלכלית' הוכיחה את עצמה מיום ליום. כל ים היו מרוצים, חוץ מגורם אחד ידוע.

ל דבר, היצר הרע, כידוע אינו מסוגל לראות יהודי ה לקיים 'גמילות חסד' מהודרת שכזו. עמד אותו זקן וכסיל' לפני הרבובש"ע וקיבל רשות לנסות את א. התחפש לו כאחד הצדיקים המפורסמים, לבש טף בשיראין צחורים, אבנט רחב, מקל כסף, והגיע ארח בפונדקו של ר' חנא.

נא, יהודי בעל נפש, קיבל את הצדיק האלמוני בכבוד העניק לו את המיטב שבחדריו, בעודו מוביל את ו אל החדר הגיעו לאוזניהם קולות תפילה סוערים, תפכות נפש. "מי זה צועק שם?" נענה ה'צדיק' לבוש

על אדמתך צריך ליתן מתנות ללוי ולא בחו"ל. וי"ל כי כל השבטים נטלו חלק בארץ ישראל ורק שבט לוי לא נטל חלק, כדי שיהיו פנויים לעסוק בתורה, ואם גם שבט לוי היה מקבל חלק בא"י, היה נשאר לכל אחד חלק קטן יותר, נמצא שחלקו של לוי נמצא ביד הישראל לכן צריך הישראל לתמוך, וזה שייך רק בארץ ישראל שנתחלקה לשבטים אבל בחו"ל לא שייך הטעם הזה.

(בנין שלמה)

הלבנים בנימה מזלזלת.

"זהו איש עני, יקר רוח והגון מאד, שהקציני לו את אחד החדרים במלוני, הוא מתגורר כאן עם כל משפחתו ועובד את בוראו".

"איך קוראים לו?" בירר האורח ה'צדיק'.

"קוראים לו ר' זושא".

"ר' זושא?" עיווה האורח הזקן את פניו, "לא שמעתי מעולם על צדיק שקוראים לו כך, אני במקומו לא הייתי מבזבז את כספי כדי לתמוך ב'סתם איזה אברך עני' לא מוכר, שרק מתפלל כל היום, אם אתה רוצה לקיים מצות צדקה בהידור פזר את כספך להחזקת תלמידי חכמים זקנים וחשובים".

דבריו של האורח נכנסו כארס של עכנאי לליבו של הפונדקאי. כבר למחרת הודיע לרבי זושא כי "העסקה בינינו מבוטלת, מהיום והלאה אני רוצה לתמוך ולפרנס דווקא תלמידי חכמים מובהקים, לך תחפש לך ולמשפחתך בית אחר לגור בו".

הרבי ר' זושא הודה לפונדקאי על התקופה האחרונה, ארז את כל חפציו ויצא מהפונדק עם בני משפחתו, בחזרה לחיי העוני והדלות. כמוכן שמאותו יום ואילך ירדה קרנו של הפונדקאי, ההצלחה המסחררת חלפה כלא הייתה, הפונדק חזר לממדיו הישנים, אבל זה לא הסתיים בזה.

לא עברו ימים רבים ור' חנא הפסיד את כל כספו ויצא נקי מנכסיו.

חלפו שנים, הרבי ר' זושא מאניפולי התפרסם בעולם היהודי כולו כצדיק נשגב ופועל ישועות.

באחד הימים הגיע אליו ר' חנא הפונדקאי לשעבר, הזכיר לרבי בבושת פנים מיהו, תינה את מצבו הקשה הנוכחי, אך הוסיף בגילוי לב: "רבי, ידוע אני כי מאז שילחתי אתכם מהפונדק, כאן החלה נפילתי, זו הייתה האבן הראשונה שהובילה לקריסתי".

"אבל רבי אינני מבין מדוע? הרי המשכתי לעשות צדקה, תמכתי בתלמידי חכמים מפורסמים, אז למה ניטלה ממני כל עשירותי?!".

"כל עוד תמכת בזושא בחשבון אותו לעני פשוט" השיב לו הרבי ר' זושא תשובה פולחת כליות, "הרי שגם מן השמים שלמו לך כמיתך והעשירו אותך בלי 'לבדוק בציציותיך', האם אכן ראוי אתה לעשירות או לא".

"אבל מאותו יום בו התחלתי להיות 'מבין' בצדקה, לדקדק ולחפש לעשות צדקה וחסד רק עם תלמידי חכמים חשובים דוקא, ממילא גם בשמים החלו לדקדק ולבדוק במעשיך, וכיון שמצאו שהנך אדם פשוט, נטלו ממך את העשירות והעבירוה לגוונים וחשובים ממך".

בעל ה'דברי חיים' ז"ע סיים את סיפורו באוזני בנו הרבי מגורליץ, והפסיר: "מבין אתה למה נתתי סכום כה גדול לאותו הלך פשוט?"

"כשאני אינני מדקדק עם העניים אזי גם למעלה אין מדקדקים אתי, אבל אם אחזר אחר עניים הגונים דווקא, הלא בשמים ידקדקו גם אתי".

עשר תעשר את כל תבואת זרעך

מובא בתוס' תענית דף ט. מעשה באדם אחד שהיה לו שדה שעשתה אלף כור ונטל ק' כורין למעשר כל שנה ושנה, כשחלה למות, אמר לבנו: דע שהשדה שאני מוריש לך עושה בכל שנה אלף כורין, הוזהר שתפריש ק' כור לשנה כאשר עשיתי, ומת העשירי הזה. בשנה ראשונה עשה בנו כאשר אביו אמר והפריש ק' כורין למעשר, לשנה הבאה אמר, דבר גדול כזה אני נותן לכהן – לשנה הבאה אין אני מפריש. ובכן בשנה הבא נתמעט השדה ועשתה רק ק' כורין כמו כמות המעשר

שנתן בשנה שעברה. באו אליו הקרובים בבגדי לבן ושמוחים, אמר להם: נראה לי שאתם שמחים בהפסד שלי. אמרו לו: אתה גרמת לעצמך, כי בשנה שעברה היית אתה בעה"ב והקב"ה הכהן כי נתת מעשר לעניים ועכשיו שלא הפרשת היה הקב"ה בעה"ב ואתה נהיית כהן שעשה השדה רק עשירית מכל שנה. וזהו עשר תעשר את תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה, שאם לא תעשר שדך כהוגן לא יהיה לך אלא היוצא מן השדה כלומר לא יעשה שדך אלא מה שהיית רגיל להוציא למעשר.

(תוס' תענית ט)

עוד י"ל הרמז לזה, 'עשר' – תתן מעשר היום, ובזכות זה 'תעשר את כל תבואת זרעך' – שתהא מדת המעשר שלך, ככל תבואת זרעך שעשתה השנה – זה יהיה רק המעשר, כלומר: שיהיה לך עשר פעמים יותר בכל שנה ושנה.

(אור גדיקים מהב"י ז"ע)

עוד י"ל שאפילו שאנו רואים שאנשים נתנו מעשר ולא התקיים עליהם בשביל שתעשר כי האמת הכוונה לאיזהו עשיר השמח בחלקו שנתן לו הקב"ה, וזה מתקיים בהנותנים מעשר כספים ושמוחים במה שבידם.

(מאור עינים)

כ"ב עשיר ר"ת ע"נים ש"נים י"דים ר'גלים. שהקב"ה ברא אותם שלמים צריך לשמוח בהם.

(בשם צדיקים)

עשר תעשר

תעשר ר"ת – חובת האדם על תבואתו – תירומה מעשר ע"י, מעשר שני, מעשר ר"אשון.

(להתעדן)

כי לא יחדל אביון מקרב הארץ

על כן אנכי מצוך לאמר פתוח תפתח את ידך וכו' לכאורה תיבת לאמר מיותר כאן, וי"ל בשלמא אדם שיה' ברכו בממון יכול לקיים מצות צדקה אבל מה יעשה עני ואביון אשר אין בידו ממון לתת לצדקה ואיך יקיים מצוה זו, אבל נתנו חז"ל עצה "גדול המעשה יותר מן העושה" הוא יכול להתרים אחרים למטרות צדקה לעניים ונצרכים וזה כוונת הפסוקים 'נתון תתן לו' כאשר התברכת בממון, אבל 'לא יחדל אביון מקרב הארץ' ואיך יקיים הוא את המצוה על כן אנכי מצוך לאמר שתאמר לאחריים פתוח תפתח את ידך ותהיה אתה המעשה.

(סדר הדורות)

עוד י"ל, דהנה אמרו חז"ל (ב"ק צב): כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר נענה תחילה. ואם הוא מתבזה בעבור חבירו לקבץ לו אוכל בודאי שהוא זורעו לא יהיו נעזבים לבקש לחם לעצמם. וזה 'אנכי מצוך לאמר' – לאחריים, ואז 'פתח תפתח את ידך' – יפתח לך מן השמים אוצרות השפע, לך ולבניך ולזרעך עד עולם, וגם כי סופי תיבות של 'פתוח תפתח את ידך' חת"ך, השם של הממונה על הפרנסה, כמ"ש: החותך חיים לכל חי.

(מהר"י דושינסקיא)

או יאמר שכאשר אדם נותן צדקה לעני מוטל עליו חובה גם לפייסו בדברים ולומר לו אל תעצב על מצבך שהרי העשירות הוא לגלג החוזר בעולם ובעזרת השי"ת תזכה במהרה לקיים בעצמך פתוח תפתח את ידך לאחריך.

(האדמו"ר ר' יצחק מווארקא זצ"ל)

ראה אנכי נותן לפניכם היום

חז"ל דרשו ראה אנכי – שבעשרת הדברות, ויש לבאר דבריהם דהנה הקשו המפרשים איך אומר הפסוק "היום ברכה" הרי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אלא שהקב"ה שומר התורה וכתוב לא תלך פועלת שכר וזה דוקא אם שכר בעצמו הפועל אבל אם ע"י שליח לא שייך לא תלך, ושאר המצוות נאמרו ע"י משה רבינו שהיה השליח אבל אנכי ולא יהי לך מפי הגבורה שמענו ולכן שייך לא תלך, וזה הפירוש ראה אנכי שבעשרת הדברות שנאמר מפי הקב"ה בעצמו ולכן אנכי נותן לפניכם היום, בעוה"ז – ברכה. (ויגד יעקב)

כי יסיתך אחיך בן אמהך

מדוע נקט הפסוק בן אמה ולא בן אביו כי אחים בני אב אחד אינם אוהבים זה את זה ועונים זא"ז על הנחלה משא"כ בן אמה אוהבים זא"ז.

(שם)

התשובה, 'כברכת' ה"א אשר נתן לך, שאחר שעשה 'ברכה' שייך כבר לאדם לכן מקבל שכר על נתינת צדקה.

(אמרי יצחק)

עוד י"ל איש כמתנת ידו, כפי שיעור נתינתו לצדקה כן ברכת ה"א כמ"ש חז"ל עשר בשביל שתתעשר.

(מהר"ם שייף סוף חולין)

השמר לך פן תעזוב את הלוי כל ימך על אדמתך ברשי"ה הק' הובא, על אדמתך אבל בגולה איך מוזהר עליו יותר מעניי ישראל. יש להבין הטעם, מדוע רק

וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו כי ירחק ממך המקום

יש לדייק מדוע הכפיל הלשון וכי ירבה ממך הדרך היינו כי ירחק ממך המקום ויש לומר כי הנה בעבודת ה' נאמר כי קרוב אליך הדבר מאוד בפניך ובלבד לעשות אבל מי שמרגיש קושי גדול ויגיעה רבה סימן כי הוא רחוק מהש"ת כי אם היה קרוב בלבד ומקיים ואהבת את ה' א"ל בכל לבבך וכו' לא היה מרגיש שום קושי כמו מי שצריך להוביל מזוודה עם יהלומים או שטרות לביתו לא ירגיש יגיעה אבל אם ירגיש כי לא תוכל שאתו זה סימן שרחוק הוא מהמקום כמו ש' הנביא ולא אותי קראת יעקב כי יענת בי ישראל, אם מרגיש יגיעה בשעת המצוה זה סימן שאין כוונתו לשם שמים מתוך אהבת ה'.

(אלשיך הק')

ובו תדבקון

במס' שבת אמרו וכי אפשר להתדבק בה' אלא ללכת אחרי מידותיו ויש להקשות ממס' סוטה דף ה' ת"ח צריך שיהיה בו שמינית שבשמינית של גסות הרוח, וקשה איך אפשר שיהי' לו ממתד הנאות והרי ה' אמר ע"ז אין אני והוא יכול לדור במדור אחד וי"ל הכוונה דהנה שם הוי' במס' קטן הוא 8 וכאשר תכפיל אותו יתקטן והי' 7 ואח"כ תכפיל אותו עוד פעם יהי' מס' 6 קטן 6 ואח"כ שוב תכפיל יהי' מ"ק 5 וכן הלאה וא"כ יהי' הפירוש שתקטין עצמך לגמרי שמיני שזה המ"ק של שם הוי' שבשמינית שתכפילו בעוד שמונה וכן הלאה.

(אהל ברוך)

לעשות הישר בעיני ה' – בנים אתם לה"א יש להבין הסמיכות בין שני הפסוקים במס' שבת פח: איתא כאשר משה רבנו ע"ה עלה לקבל התורה אמרו המלאכים "תנה הודך על השמים" וביאר החיד"א שהיתה טענתם כי מגיע להם התורה כדין 'בר מצוה' הנלמד מפסוק ועשית הישר והטוב שזה מדת היושר אבל באמת אין זה טענה נכונה כי אמרו בגמרא שאם הבן של המוכר רוצה לקנות הדבר אז אין טענת בר מצוה וישראל נקראים בנים למקום וא"כ נפרכה טענת המלאכים, וזה שאמר כאן הפסוק כי תשמע בקול ה' לא לשמור כל מצותיו כי נתתי לך התורה ואע"פ שהיה התורה והמצוות מגיע לבר מצוה דהיינו המלאכים מצד לעשות הישר והטוב אבל זה לא שייך כי בנים אתם לה"א ולגבי בנים לא שייך דינא דבר מצוה.

(בני יששכר סיון-כג)

עשר תעשר – עשר בשביל שתתעשר אני ראשון ואני אחרון

דרך העולם כאשר אדם מתעשר מתחיל לקנות רכוש להקל על חייו בעוה"ז ואחר שקנה כל מה שנראה לו מתחיל ליתן גם לצדקה ואז אומר עליו הש"ת, אני אחרון, נזכרת בי בסוף ליתן למצוות צדקה ואם עשיר יורד מנכסיו דבר ראשון מפסיק את נתינת הצדקות וההוראות קבע למוסדות ואז אומר ה' "אני ראשון" עכשיו נזכרת בי הראשון.

(מפי השמועה)

שבעת ימים תחוג וכו' והיית אך שמח

יש שואלים הרי בפ' אמור נאמר כל המועדות גם שמיני עצרת וכאן ג' נאמרו המועדות חוץ משמיני עצרת? ויש לתרץ עפ"י מש"כ הטור ששלוש רגלים הם נגד ג' אבות ואיתא בספספ"ק ששמיני עצרת היא כנגד משה רבינו ולכן לא הזכיר היו"ט שלו מחמת ענוותנותו – והאיש משה עניו מאד.

(לב שמחה בשם אביו)

לא תתגודדו – למת

הרמז בזה, על מי שיש לו יארצייט ויוצאים למוסף מביהכ"ס לעשות מנין חוץ לביהכ"ס, ומבטלין דין 'ברוך עמך מלך', ומתפללים במהירות ואין עונים אמן כדבעי ושאר קלקולים וחושבים שעושים מצוה, ובאמת זה מצוה הבא בעבירה, והיינו ולא תתגודדו לעשות אגודות אגודות מנינים למת – בשביל יארצייט על מתי זה לא טוב לנשמה.

(להורות נתן)

ונתן לך רחמים ורחימןך

י"ל למה אמר זאת אחר דין עיר הנדחת כיון שעשו מעשה רציחה שהרגו כל העיר לפי חרב ואפילו בהמתם ומעשה כזה מוליד טבע אכזריות בלב האדם לכן הבטיח ה' שישפיע בהם כח הרחמים מחדש לבטל כח האכזריות שנוגד מכת המעשה, ורחימןך – שכל זמן שהאדם מתנהג באכזריות כך יתנהג ה' עמו שאין מרחם אלא לרחמן.

(אוה"ח הק')

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וכו'

פתח הכתוב בלשון יחיד "ראה", וסיים בלשון רבים "לפניכם" ואפשר שמרמז בזה מה שאמרו חז"ל (קידושין מ:): לעולם יראה אדם עצמו כאילו הוא מחצה זכאי ומחצה חייב, וכל העולם כולו מחצה חייב ומחצה זכאי, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות וכו', עיי"ש. נמצא, שהברכה של כלל ישראל נמצאת בידו של כל אחד ואחד מישראל. ולזה ירמזו הכתוב: "ראה" בלשון יחיד, שאם יתבונן וידאג היחיד לקיום התורה והמצוות, על ידי זה "אנכי נותן לפניכם" לפני – הכלל "ברכה".

(חתם סופר)

מדרש פליאה

עשר תעשר

איתא בחז"ל 'עשר תעשר ותמצא מזלך', פירושו הוא, עשר את המילה 'תעשר' דהיינו עשירית מאות ת' שווה מ', ועשירית מאות ע' שווה ז', ועשירית מאות ש' שווה ל', ועשירית מאות ר' שווה כ', וזה יוצא תיבת "מזלך", שע"י המעשר ירבה המזל.

(מהר"ש מבעלזא ז"ע)

עשר תעשר וכו'

איתא במדרש פליאה 'הדא הוא דכתיב אם השמאל ואימינה ואם הימין ואשמאילה' והוא פלאי.

והנה אמרו חז"ל (שבת קיט) עשר בשביל שתתעשר, שהצדקה גורמת לעשירות, והנה ההבדל בין תיבת "עשר" (מעשר) לתיבת "עשר" (עשירות), הוא רק בנקודה העליונה שעל הש"ן אם הנקודה בימין פירושה עשירות, ואם הנקודה בשמאל פירושה מעשר,

ובזה מבואר המדרש 'אם השמאל' דהיינו אם תשים הנקודה על הש"ן מצד שמאל, ותעשר את תבואתך וכספך, אז 'ואימינה' אני ה' אקרא בימין דהיינו אשימה הנקודה של הש"ן בצד ימין ותהיה עשיר, אך אם 'אימין' שתשים הנקודה בצד ימין ותרצה להיות עשיר ולא לתת מעשרות, כי אז 'ואשמאילה' אשים אני הנקודה על הש"ן מצד שמאל דהיינו מעשר, וישראל רק עשירות ממה שיש לך עכשיו, כדאיתא במדרש תנחומא י'.

וכן לב חכם לימינו הוא רואה את העשירות ולב כסיל לשמאלו הוא רואה רק שיחסר לו מה שיתן לכהן.

(קדושת ציון)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה

ירמוז בזה, ש"היום" גופו יש בו ברכה וקללה. הברכה, היינו כשמתבונן בערכו הגדול של "היום" הוא הולך וחולף, ומתאמן לנצל כל יום בעשיית הטוב, וכמו שנאמר באברהם אבינו 'אין בא בימים' (בראשית כד, א), ופירושו בספספ"ק שהיו כל ימיו שלמים ומלאים בעבודת הש"ת. וקעניו שנאמר "למנות ימיו כן הודע ונביא לבב חכמה" (תהלים צב, יב) שנכיר היטב זמן ימיו שהוא קצוב, ועי"ז ינביא לבב חכמה". אבל מאידך, גם היצה"ר משתמש בתיבת "היום" להסית ולהחטיא האדם, באמרו "חטוף ואכול כי מחר נמות" (ישעיהו כב, יג). וזה נרמז בפסוק "ראה אנכי נותן לפניכם היום", אשר יש בו "ברכה וקללה". לפיכך "ובחרת בחיים".

(הרה"ק רבי יצחק מווארקא ז"ע)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה

בשנת תרכ"ח שררה מחלת החולי רע בכמה גלילות, ובא שלח מיוחד מעיר קרעמנטשוו אל הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל ז"ע עם פדיון, לבקש רחמים על נפשם ועל זרעם. השליח הגיע לשבות שבתו בטשערנאביל ושבת פרשת ראה היתה, ובליל שבת קודש בעת עריכת השלחן אשר לפני ה' פתח הצדיק ואמר בזה הלשון:

האור החיים הקדוש אומר כי משה רבינו ע"ה אמר לבני ישראל 'ראה אנכי הביטו והסתכלו עלי, וינתן לכם ברכה, אני איני יכול לומר כן, אבל אני אומר וזהקללה אם

לא' כשאתה רבנו של עולם לא נתן להם קללה אזי אני ערב לך שישמעו אל מצות ה'. והוסיף לומר בלשון קדשו: עכשיו שכבר כן נתת חלילה קללה מה יצא מזה, הנה זה עתה היו תשעת הימים ובעצמי כתבתי להם שיאכלו בשר ובתשעה באב כתבתי לכל היהודים שלא יצומו, הרי שטוב יותר רבנו של עולם 'זהקללה אם לא' ותראה אז כי 'ישמעו אל מצות ה', הש"ת ישמור לנו ולכל ישראל ובפרט לעיר קרעמנטשוו מן החוללות ומכל פגע רע ונזכה לגאולה שלימה ולביאת משיחנו במהרה בימינו כן יהי רצון אמן סלה.

ראה אנכי נותן וכו' את הברכה אשר תשמעו

הקשו בספספ"ק הרי בסוף פרשת עקב כתוב "היום לעשותם" ודרשו חז"ל היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם, אבל שכר בהאי עלמא ליכא, וא"כ איך כתוב בפרשת בחוקותי 'אם בחקתי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פרו' הרי שנינו למחר לקבל שכרם בעולם הבא, ויש ליישב דהנה ישראל אמרו קודם מתן תורה נעשה ונשמע' ובעולם הזה מקבלים שכר על מה שאמרו "ונשמע" אבל שכר העשייה שאמרו "נעשה" זה באמת רק בעולם הבא,

ובזה יש לפרש גם כאן, "ראה אנכי נותן לפניכם היום" דהיינו שכר בעולם הזה, "את הברכה אשר תשמעו" על מה שאמרתם 'ונשמע', אבל על העשייה באמת תקבלו שכר רק בעולם הבא, "וזה 'ושמור ה' לך' ה' ישמור לך השכר לעולם הבא.

(שפתי כהן עה"ת)

שמור ושמעת את כל הדברים וכו' למען ייטב לך ולבניך אחריו עד עולם

יש להבין הקשר בין הדברים שנכתבו בפסוק זה, הנה הדברים הגורמים שיצליח האדם בחינוך בניו ובנותיו עפ"י דרך התורה והיראה ברוח ישראל סבא, הוא רק ע"י שהאבות יהיו לדוגמא חיה לבניהם ולבנותיהם בהנהגות טובות ובמדות חמודות, ובדקדוקי המצוות לכל פרטיהם ודקדוקיהם, בזה הוי מעשה אבות סימן לבנים, וזה הוא הדרך הטוב והישר.

וזה נרמז בפסוק כאן, "שמור" היינו מעשי המצוות והדקדוק בהם, "ושמעת" היינו עצם שמיעת דברי תורה שיראו צאצאיו שהוא קובע עתים לתורה ביום ובלילה, "את כל הדברים האלה" ריבה בזה כל מנהגי ישראל והחומרות בכל הענינים, כי ע"י שמירת מנהגי ישראל החביבים נחקק בנפשות בניו ובנותיו נועם זיו דרך התורה והמצוות,

וזה מה שמסיים הפסוק, שאחר שתקיים כל אלה 'למען ייטב לך ולבניך עד עולם' דהיינו אם תתנהג כך מובטח אתה שגם בניך אחריו ימשיכו להתנהג בדרך התורה והמצוות והמנהגים, ועי"ז ייטב לך ולבניך אחריו עד עולם כי דבר זה עושה רושם על הבנים ועל התלמידים עד עולם.

(מרן שבט הלוי)

בנים את לה' אלוקיכם, לא תתגודדו וכו'

יש להבין המשך הפסוק לתחילתו, ואפשר לפרש זאת שהתחיל לומר בנים אתם לה' אלוקיכם, כי אחר שתדעו שאתם כולכם בנים לה' והוא אוהב אתכם יותר מכל אב לבניו, אל תתגודדו על כל מה שנעשה לכם, כי כל אשר יעשה, זה ודאי לטובתכם, ואף שאין אתם מבינים, הרי זה כמו שבנים קטנים הרבה פעמים אינם מבינים מעשה אבותיהם, וגם כשהורים מסרבים לבקשת בניהם, יודעים הם שזה לטובתם, ובטוחים שהוריהם אוהבים אותם כנפשם, ולכן סומכים עליהם, כך אנו בטוחים וסומכים על אבינו שבשמים ואף שנראה שזה בחינת 'אלוקים' מדת הדין כמ"ש "דמני אלוקים חסדך בקרב היכלך" דאפילו שזה נדמה שזה בחינת 'אלוקים' אבל באמת 'חסדך בקרב היכלך' והכל חסדים, גם אם אין אנו מבינים.

ועל זה נאמר "אל תהיה דן יחיד" כלומר אל תדון את יחידו של עולם כי לא מחשבותינו מחשבותיו. (אבן עזרא ותוספות)